

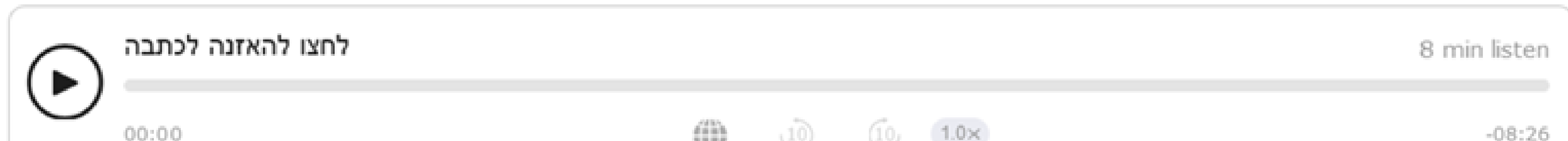
יהדות

ט"ו בשבט במלחמה: כך בן גוריון קשר בין גבורת הנופלים לנטיעת עצים

בעיצומה של מלחמת העצמאות, ראש הממשלה הראשון נתן לנטיעות משמעות לאומית והכריז: "אנו נוטעים יער ועוד יער, ועוד ניטע הרבה יערות, לקיים משאלתם ורצונם של הלוחמים אשר מסרו את נפשם". החקלאי והחוקר אברהם דהאן, שהפיק הגדה ישראלית לסדר ט"ו בשבט, מסביר אילו מסרים רלוונטיים אפשר לשאוב מהחג לתקופה הנוכחית

יצחק טסלר | 24.01.24 | 07:44

תגיות עצים עץ ט"ו בשבט דוד בן גוריון

Powerd by Tdnityv Audio

בניגוד לחג כמו סוכות, שבמשך 2,000 השנים האחרונות לא עבר שינוי מהותי, ט"ו בשבט הוא מועד שלא מפסיק להתחדש. החקלאי והחוקר האתנו-בוטני אברהם דהאן הפיק "הגדה ישראלית – סדר ט"ו בשבט", בניסיון לחבר בין שורשיו הרוחניים של החג החקלאי הזה, לתקופת החלוצים שבה עם ישראל שב לאדמתו, ולימים שלנו שבהם נטיעת עץ היא גם צעד שנועד להנציח גיבורים שנפלו בקרבות.

"ב-15 השנים האחרונות אני עורך סדרים לט"ו בשבט בארץ ובחו"ל", אומר דהאן, "גיליתי שאנשים לא יודעים איך החג התגבש וכל אחד יוצר פרשנות משלו. היעדר הבנת המהות של ט"ו בשבט בציבוריות הישראלית, היא שהביאה אותי לכתוב את ההגדה".

יער קק"ל. הנטיעות הפכו לאקט של זיכרון וגבורה (צילום: לוי שאנון, מתוך אתר פיקיוויקי)

Promoted Links by Taboola

בין תל אביב לרמת השרון מוקמת שכונה חדשה אשר זוכה לביקוש רב

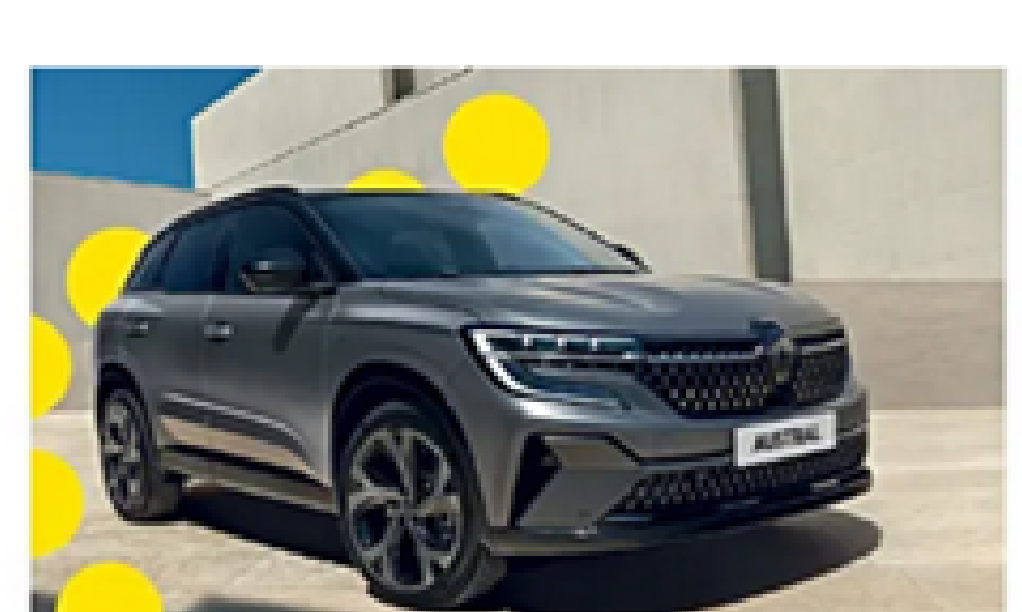
מידע נוסף

Eve - North Park

השחקן אהרון אלמוג הלך לעולמו בגיל 85

תרבות ובידור

הרכב לא מתאים? תחליפו! הכירו את מסלול הליסינג של פריסבי.

לקבלת הצעה

freesbe

אז תעשה לנו סדר.

"בניגוד לחגים שנקבעו בתורה כמו פסח וסוכות, ט"ו בשבט התגבש על ידי העם, אבל השורש שלו נעוץ במצוות 'תרומות ומעשרות'. בשנת 1272 לפני הספירה, כאשר עם ישראל כבש את הארץ בהובלת יהושע, והבורא ציווה לחלוק את התבואה והפירות שאנו מגדלים עם הגה, היתום והאלמנה, טרם היה מועד שיקבע את תחילת 'שנת המס' ואת סיומה".

בשלוש השנים הראשונות לנטיעה גם אסור לאכול מפרי העץ, לפי איסור עורלה.

"נכון, וב-132 לפני הספירה, הלל הזקן קבע כי ביום ה-15 בחודש שבט מתחילה שנת האילן (ראש השנה לאילן). אם נטעו את העץ קודם לכן, מט"ו בשבט מתחילה שנתו השנייה של העץ. אחרי חורבן בית שני, רוב היישוב היהודי עבר לבבל ובהמשך רבים נדדו לספרד. ארץ ישראל הפכה מושא לערגה, וביטאו את הערגה הזו באכילת פירות יבשים. באותה תקופה היו נוטעים שהגיעו מארץ ישראל והביאו איתם פירות שיובשו, מה שאיפשר לשאת את הפירות במסע הארוך בלי לחשוש שהם יתקלקלו.

אברהם דהאן. בציבוריות הישראלית חסרה הבנה של מהות ט"ו בשבט" (צילום: נעם דהאן)

"היהודים בגולה החלו להתאמץ להשיג פירות מארץ ישראל ופיתחו מנהגים שונים. יהודי כורדיסטן למשל החליפו ביניהם בט"ו בשבט 'משלוחי מנות', כמו בפורים, רק שהמנות הכילו פירות יבשים. יהודי טורקיה ממש עשו שולחן סדר שבו אכלו פירות. אבל האירוע המשמעותי היה בצפת במאה ה-16, כאשר האר"י ותלמידיו היהיגו 'סדר ט"ו בשבט' שכלל אכילת 30 מיני פירות, המייצגים עולמות קבליים. האירוע כלל גם שתיית יין אדום ולבן, מה שקשור לפריחה בארץ הקודש: בחורף יש פריחה בצבע לבן, בהמשך פריחה ורודה וצהובה ובאביב מסיימים עם פריחה אדומה.

"ב-1890 הרב זאב יעבץ, מנהל בית הספר בזיכרון יעקב, יצא עם תלמידיו לנטיעות, וב-1949 היה מהפך – דוד בן גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, נשא נאום ב'יער הנופלים' שבשער הגיא והנטיעות הפכו לאקט של זיכרון וגבורה".

למה מהפך? הנטיעות הרי תמיד היו אקט חקלאי, הן רק חזרו לחיים בתקופת החלוצים.

"התורה משווה בין האדם לאדמה ולעץ השדה. ההתפתחות והצמיחה של האדם מקבילים להתפתחות של העץ. אבל הנאום ההיסטורי של בן גוריון בסוף מלחמת העצמאות משווה בין הנטיעות של העצים למאבק שלנו על הארץ, ויש לכך קשר לימינו אנו. כלומר, בן גוריון נתן לנטיעות משמעות לאומית.

"בהגדה שלי אני מביא חלק מהנאום שלו, שמופיע בספרו 'חזון ודרך': 'אנו נוטעים יער ועוד יער, ועוד ניטע הרבה יערות, לקיים משאלתם ורצונם של הלוחמים אשר מסרו את נפשם על שחרור מולדתם, הפרחתה ובניינה למען יוכלו עם ישראל כולו, על כל גלויותיו, לשוב לארצו קוממיות ולחיות בה חיי חרות ורווחה. אך לא ביער עצים אשר ניטע ולא במצבת אבנים אשר נבנה ייחקה ויישמר זכר הגיבורים אשר נפלו על גאולת עמם ומולדתם. בלב העם היהודי, בלב כל בני ישראל, בדורנו-אנו ועד סוף כל הדורות, יהיה זכר הגבורה והתפארת של הגיבורים אשר העזו ויכלו".

דוד בן גוריון. השווה בין הנטיעות של העצים למאבק על הארץ (צילום: דוד רובינר)

כפועל יוצא מדברי בן גוריון, כלל דהאן בהגדה שיר גבורה לזכרו של רס"ן איתן בלחסן ז"ל, מפקד סיירת צנחנים שנפל בלבנון. לשיר הוא קרא "אילן איתן":

בְּגִלְיָל אֶל מוֹל גּוֹלָן
נִטַּע אֵיתָן אֵילָן בְּגֵן
אֲזָמִים הַבְּסָתָנִים
תַּפּוּחִים וְאֲנָסִים

זֶר וּפְרַח לְאֵילָן
יוֹם הַלְדָּת לְאֵיתָן
שַׁפְעַת פְּרָחִים בְּמַטְעִים
בְּפִסְגוֹת הָהָרִים הַמּוֹרִיקִים
צָחַק אֵיתָן צְהַל אֵילָן
חַג לְפָרַח חַג לְגֵן

פְּנֵה אֵיתָן אֶל הָאֵילָן
מְכוֹרְתִי כוֹר מְחַצְבְּתִי
אֲהַב אֲנִצֵּר אֲגֵן אֲשֹׁמֵר
בְּחֻשְׁכַּת הַלַּיִל וְאֶךְ בְּכַפּוֹר

בְּגִלְיָל אֶל מוֹל גּוֹלָן
בְּחִלוֹן לְצַד חֶרְמוֹן
בְּמְכוֹרְתִי אֵיתָן נִטְמוֹן
נִעְצַב אֵילָן לְבוֹ מֵאוֹן

בְּגִלְיָל אֶל מוֹל גּוֹלָן
עֲלֵה הַזֵּית לְהוֹרוֹת
אוֹר אֵיתָן לְהַחִיֹּת
מְנַהִיגוֹת בְּמִסִּירוֹת
הַשְּׁלִיחוֹת בְּמִתְיָקוֹת.

סדר למפונים מכפר יובל

החיבור העמוק בין יהדות לציונות וישראליות מאפיין גם את דהאן בן ה-57. כמחצית מחייו היה איש ההתיישבות העובדת, ובמחצית השנייה הפך לחסיד חב"ד. הוא כתב את "אנציקלופדיית תלמוד הצמחים" ואת הספר "תלמוד הדבורים", שבהם חקר את החי והצומח בארץ ישראל, ואת האזכורים והמשמעות שלהם במסורת היהודית.